

Bosna - Sarajevo: Ženski sud u bivšoj Jugoslaviji

Sarajevo, 8. maj 2015.

Marieme Helie Lucas

Na jučerašnji dan, 7. maja, zvanično je otpočeo Ženski sud za ratne zločine počinjene nad ženama tokom rata 90ih. Okupile su se žene iz svih krajeva bivše Jugoslavije da učestvuju u Ženskom sudu u Sarajevu i zahtevaju pravdu za zločine počinjene nad njima tokom ratova i trajne nejednakosti i patnje koje su usledile. Impresivni sastav organizacionog saveta zagovara jedinstvo i solidarnost žena uprkos nacionalnim podelama koje su nastale nakon raspada bivše Jugoslavije: iz Bosne i Hercegovine: Majke enklava Srebrenica i Žepa, Forum žena (www.forumzena.org), Fondacija CURE (www.fondacijacure.org); iz Hrvatske: Centar za ženske studije (www.zenstud.hr), Centar za žene žrtve rata - ROSA (www.czzzr.hr); sa Kosova: Mreže žena Kosova (www.womensnetwork.org); iz Makedonije: Nacionalni savet za rodnu ravnopravnost (www.sozm.org.mk); iz Crne Gore: Anima (www.animakotor.org); iz Slovenije: Ženski lobi Slovenija (www.zls.si); iz Srbije: Ženske studije (www.zenskestudie.edu.rs), Žene u crnom (www.zeneucrnom.org).

Ovo, samo po sebi, je veliki uspeh u vreme kad u Evropi vlada kuga uspona nacionalizma, ekstremnih desnih snaga koje dele ljude po etničkim i verskim linijama; u vreme kada se javljaju pokušaji homogenizacije nacija i isključenja manjina i raznolikosti; u vreme kad čak i građani jedne države se dalje razdvajaju stvaranjem antagonističkih 'zajednica'.

Štaviše, organizacija koja je koordinisala ovaj projekat prethodnih 5 godina su Žene u crnom iz Beograda, odnosno organizacija iz zemlje 'agresora'. Vođe i članice Žena u crnom su dočekane kao članice porodice i hvaljene širom bivše Jugoslavije zbog stalne podrške koju pružaju, i velikog rizika kog zbog toga preuzimaju, ženama drugih nacionalnih i etničkih identiteta, tokom i nakon ratova do sad: živahan aplauz i pokliči za Žene u crnom iz Beograda na svečanosti otpočinjanja Ženskog suda je živi dokaz snage veze solidarnosti i priznanja posvećenosti ove organizacije Ženskom sudu. Činjenica da su se okupile žene svih nacionalnosti bivše Jugoslavije nije samo moćan izraz solidarnosti koji prevazilazi granice. To je i politička pozicija, koja se suprotstavlja destruktivnoj ekstremnoj desnici u regionu i u čitavoj Evropi.

Ženski sud u bivšoj Jugoslaviji se veoma razlikuje od bilo kog drugog ženskog tribunala do sad: njegova priprema je trajala 5 godina, tokom kojih je obavljena impresivna količina posla; on cilja da vrati proces u ruke žrtava i preživelih; sve je bilo upotrebljeno da dozvoli ženama da same definišu formu tribunala i ciljeve koje on treba da ostvari. Stotine sastanaka je bilo održano u gradovima i selima sa grupama žena žrtava rata, kako bi se osmislio adekvatni

proces. Mesečni izveštaji aktivnosti Žena u crnom iz Beograda, objavljeni na njihovom sajtu, pokazuju tempo održavanja ovih sastanaka. Ni u jednom trenutku nije postojao predodređeni nacrt iz prethodnih primera ženskih tribunala primenjen odozgo-nadole na žrtve i preživjele iz bivše Jugoslavije. Ovo je prilično jedinstven model procesa veoma dubokog poštovanja i osnaživanja žrtava i preživjelih.

Samo u poslednje dve godine, organizacioni savet je organizovao i producirao 11 regionalnih seminara, 10 treninga za javne prezentacije, 102 javne prezentacije u 83 grada u regionu, 25 dokumentaraca na ovu temu, 15 sastanaka (radnih konsultacija za članove organizacionog saveta, sastanak članova Međunarodnog konsultativnog odbora), 5 regionalnih feminističkih krugova za raspravu, kako bi se produbilo njihovo znanje o ovoj temi, 10 publikacija (brošura, ridera, mirovnih agendi), i brojne pamflete u svim jezicima regiona (albanski, BHCS, makednoski i slovenački).

Ženski sud će se baviti nasiljem počinjenim tokom 90ih, kao i nasiljem počinjenim nakon ratova, kako je pripremni rad pokazao da postoji kontinuitet nepravde i nasilja, koji povezuje rat i posleratni period. On će pokriti etnički zasnovano nasilje – državno i društveno – militarističko nasilje – u ratu protiv civila (nasuprot klasičnom kontekstu "građanskog rata" u kojem građane odvođe sa strane, koncept "rata protiv civila" su osmislili alžirski građani tokom oružanog sukoba 90ih u kojem su se našli između oružanih grupa islamskih fundamentalista i državne represije, na meti obeju strana sa ciljem stvaranja terora; ovaj koncept se sad koristi za bivšu Jugoslaviju). Ženski sud će se posebno baviti rodno zasnovanim nasiljem: ratnim zločinima silovanja uključujući i one iz nacionalističkih razloga, muško nasilje protiv žena, političku represiju žena braniteljki ljudskih prava. Takođe će povezati ekonomsko nasilje protiv žena koje je usledilo nakon ratova.

Bilo je dilema i izazova koji su nastali tokom pripremnog procesa za Ženski sud, uglavnom oko pitanja odgovornosti i krivice: nacionalizam sa pratećim transferom odgovornosti na "drugog" i minimalizacija počinjenih ratnih zločina "u naše ime" su prepreke za ostvarivanje pravednog mira kom su žene posvećene. Podnaslov za Ženski sud: "feministički pristup pravdi" je ključan za shvatanje činjenice da ovaj tribunal neće izreći presude i kazne: on će imenovati zločine i počinioce, odreći će se veze između različitih oblika nasilja koje žene i dan danas trpe u bivšoj Jugoslaviji, kao posledice ratova, zahtevaće pravdu i, oslanjajući se na "moć međunarodne ženske solidarnosti", biće posvećen praćenju odgovora vlasti.

Zbog ovoga, pozvane su bile i žene iz drugih zemalja u kojima su se slični zločini dogodili: već smo zabeležili prisustvo žena iz Alžira i Argentine (čuvene Majke sa Majskog trga), a najavljene su i žene iz Indije, Palestine i Konga.

Zvnično otvoren 7. maja velikim maršem kroz Sarajevo i uličnim performansima, Ženski sud će nastaviti sa prvim saslušanjima 8. maja. Svakako će biti moćan događaj. Zaključni komentari se očekuju 10. maja.

Ovaj ženski tribunal je, koliko je meni poznato, prvi tog tipa. Nadam se da će poslužiti kao inspiracija za buduće ženske tribunale, u drugim delovima sveta.

Prevod: Luna Dorđević